

احمد کاظمی، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر تهران، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۵۳۲ صفحه.

قفقاز منطقه‌ای استراتژیک است که از شبه جزیره تامان^۱ واقع در شمال شرقی دریای سیاه تا شبه جزیره آبشرون واقع در غرب دریای خزر کشیده شده است. در مطالعات ژئوپلیتیک، این منطقه با سه مشخصه اساسی شناخته می‌شود: نخست کوهستانی بودن، دوم تنوع قومی و سوم تنوع مذهبی؛ به گونه‌ای که مجموعه‌ای از گروه‌های قومی شامل بیش از نود قومیت کوچک و بزرگ در آنجا زندگی می‌کنند که رشته‌کوه‌های قفقاز میان هر یک به زبان‌های مختلف سخن می‌گویند که از لحاظ ریشه زبانی می‌توان آنها را به سه دسته تقسیم نمود: دسته اول، زبان‌هایی که ریشه ترکی دارند دسته دوم، زبان‌هایی که ریشه فارسی دارند و دسته سوم زبان‌هایی هستند که با ریشه ایبرو قفقاز شناخته می‌شوند؛ از لحاظ مذهبی، ضمن آنکه تقریباً پیروان همه ادیان الهی در قفقاز زندگی می‌کنند، مذهب و قومیت به گونه‌ای با هم گره خورده‌اند که در بسیاری موارد، تفکیک بین باورهای مذهبی و گرایش‌های قومی امکان‌پذیر نیست. طی قرن‌های گذشته به دلیل هم‌پوشانی ویژگی‌ها، قفقاز محلی برای رقابت‌ها و منازعات قدرتهای بزرگ از جمله ایران، روسیه، عثمانی (ترکیه امروز)، انگلیس و تا حدودی فرانسه بوده است. اگر چه پس از فروپاشی شوروی معادلات امنیتی و نظام قدرت در قفقاز دچار تحولات اساسی شد، اما هنوز مناسبات پیچیده امروز، متأثر از منازعات

گذشته در منطقه است. ضمن آنکه حضور قدرت دیگری به نام آمریکا بر حساسیت ژئواستراتژیک قفقاز افزوده است. در این میان، قفقاز از سه جهت برای ایران اهمیت اساسی دارد: نخست، ارتباط عمیق تاریخی و فرهنگی با مردم منطقه، که بستر بسیار مناسبی را برای حضور سیاسی و اقتصادی ایران در قفقاز فراهم می‌کند.

دوم، قفقاز به لحاظ راههای ارتباطی نقش بسیار مهمی در دسترسی ایران به شمال و شرق اروپا دارد؛ به طوری که با فعال شدن این راه ارتباطی از دو جنبه بر اهمیت ایران افزوده می‌شود: نخست، ایران متقابلاً می‌تواند کالاهای کشورهای شمال و شرق اروپا را به خلیج فارس برساند و دوم، راه جایگزینی برای کشورهای اروپایی برای ارتباط با افغانستان، پاکستان و هند به شمار می‌رود.

سوم، قفقاز از جنبه امنیتی خط حائل بین ایران و سایر قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی به شمار می‌رود. بر این اساس، هرگونه ناامنی در آن تأثیر تعیین‌کننده‌ای بر ایجاد تهدید علیه ایران دارد. همچنان که هرگونه ناامنی در ایران نیز متقابلاً عواقب منفی برای امنیت و ثبات در قفقاز خواهد داشت. بنابراین، دستیابی به امنیتی پایدار و ثبات در قفقاز یک هدف استراتژیک برای ایران محسوب می‌شود.

کتاب امنیت در قفقاز جنوبی پس از دو بخش پیش‌گفتار و مقدمه هشت فصل را شامل می‌گردد که به لحاظ آشنایی بیشتر خوانندگان عناوین مطالب فصول هشتم تا دهم به شرح زیر ذکر می‌شوند:

فصل اول: بررسی مقوله امنیت

مفهوم و تعریف امنیت

ابعاد امنیت

تمهیدات امنیت

پی‌نوشت‌ها

فصل دوم: شناخت قفقاز جنوبی

تاریخچه قفقاز جنوبی

موقعیت جغرافیایی و وضعیت جمعیتی و اجتماعی قفقاز

ریشه‌ها و عوامل مؤثر در ناامنی قفقاز جنوبی

پی نوشت‌ها

فصل سوم: دیدگاه کشورها در مورد امنیت در قفقاز جنوبی

دیدگاه کشورهای منطقه

دیدگاه کشورهای همسایه قفقاز

دیدگاه کشورهای فرامنطقه‌ای

امنیت قفقاز پس از حادثه یازدهم سپتامبر

انقلاب‌های رنگین و امنیت قفقاز

فصل چهارم: مدل‌های امنیتی قفقاز جنوبی

مدل‌های منطقه‌گرا

مدل‌های فرامنطقه‌ای

دیدگاه غالب در مورد امنیت قفقاز جنوبی

عوامل ناامنی در قفقاز جنوبی براساس مدل بیترهاگت

پی نوشت‌ها

فصل پنجم: امنیت و مقوله‌های نظامی، سیاسی، ارتباطی، زیست محیطی، هسته‌ای و غذایی

امنیت نظامی

امنیت سیاسی

امنیت ارتباطی

امنیت زیست محیطی

امنیت هسته‌ای

امنیت غذایی

پی نوشت‌ها

فصل ششم: رابطه امنیت سرمایه‌گذاری در قفقاز

رابطه امنیت و خطوط انتقال نفت قفقاز

پی نوشت‌ها

فصل هفتم: امنیت و نهادهای منطقه‌ای، فرامنطقه‌ای و بین‌المللی

امنیت قفقاز جنوبی و گوام

امنیت قفقاز جنوبی و CIS

پیمان امنیت دسته جمعی

امنیت قفقاز جنوبی و ناتو

امنیت قفقاز جنوبی و OSCE

امنیت قفقاز جنوبی و شورای اروپا

امنیت قفقاز جنوبی و پیمان ترابوزان

امنیت قفقاز جنوبی و شورای امنیت سازمان ملل

امنیت قفقاز جنوبی و پیمان ناتو-۲

نیروهای حافظ صلح در قفقاز جنوبی

ارتباط امنیت قفقاز با سایر مناطق

پی نوشت ها

فصل هشتم: بررسی نمودهای ناامنی در قفقاز جنوبی

مناقشه قره باغ

تاریخچه مناقشه قره باغ

علل و عوامل لاینحل ماندن مناقشه قره باغ

طرح‌های ارائه شده برای حل مناقشه قره باغ

پیامدهای مناقشه قره باغ بر منطقه

نتیجه‌گیری

مناقشه آبخازیا

علل جدایی طلبی آبخازیا

پیامدهای مناقشه آبخازیا

مناقشه اوستیای جنوبی

علل تجزیه طلبی در اوستیای جنوبی

مناسبات اسرائیل و جمهوری آذربایجان
سابقه و روند مناسبات دو طرف
شگردها و راهکارهای رژیم صهیونیستی برای نفوذ در جمهوری آذربایجان
اهداف جمهوری آذربایجان از مناسبات با تل آویو
اهداف تل آویو از مناسبات با جمهوری آذربایجان
افسانه هولوکاست در جمهوری آذربایجان
جلوگیری از هرگونه انتقاد از صهیونیست‌ها در جمهوری آذربایجان
مسئله گشایش احتمالی سفارت جمهوری آذربایجان در فلسطین اشغالی
نتیجه‌گیری از روابط دو طرف
مناسبات اسرائیل با ارمنستان
روابط اسرائیل و گرجستان
اسرائیل و مناقشات قفقاز
ایدز یک عامل پنهان در ناامنی قفقاز
قاچاق مواد مخدر و اعتیاد
فساد مالی، قاچاق سلاح و تروریسم
نتیجه‌گیری
پی‌نوشت‌ها

نویسنده کتاب امنیت در قفقاز جنوبی در پایان فهرست هفت صفحه‌ای از منابع و کتابنامه ذکر می‌کند که کتابها، مجلات، نشریات و روزنامه‌های مربوط به منطقه قفقاز و حوزه آسیای مرکزی را در برمی‌گیرد. همچنین، چاپ تعداد یازده نقشه جغرافیایی منطقه قفقاز از جمله نقشه خطوط لوله موجود و پیشنهادی نفت و گاز حوزه دریای خزر و نقشه محل‌های استقرار نیروهای یونومیک (صلح بانان سازمان ملل) در گرجستان در بخش آخر کتاب مفید می‌باشد.

پښتونستان د علومو او مطالعات فریښی
پرتال جامع علوم انسانی